

PEDROTXO TERNUA'N

(2n. SARIA)

Euskaljerri'ko kaiak bale-ontziz beteta daude. Sekulako joan-etorriak baztar guztietan. Zer dan? Saatsa loratu dala eta udaberria ate-joka dagoela. Ez dakizu orrek zer esan nai daben? Bale-arrantzarako ordua jo dabela.

Bermio'n San Pedro itsas-ontziak bere gertuera amaituten.

Kapitanak kareletik legorrekoi maiordomuari:

- Asi barrillok sartzen barrura. Zelakoak dira?
- Berreun ur gezaz eta beste berreun sagardoz, berrogeita amar txakoliñez eta amar pattarrez.
- Jatekoak?
- Ogei txerri-koipez eta urdaiez, larogei baba eta india-
rez, zezifetik beste amar... Sagarrak, mizperak, intxaurrak eta gaztañak beste amarretan.

Kapitanak pillotuari (onek barruan medikutza egiten dau):

- Zer sendagai daramazuz?
- Argizari-olioa poto aundi bat; migura saila eta asu-
nak odola-meetzeko; axari-buztana ixuriarentzako. Lau izara zaurientzat lokarriak egiteko; ardo-olioa kolpeen-
tzako. Zauriak erretoko pattarra erabilliko dogu.

Kapitanak kontramaixuari:

- Txalupa bakoitzean?
- Iru arpoi, odola ustutzeko iru sangradera, bost soka-
estatxak, txalopa bakoitzeko bana eta barruan beste bost.
- Eta, Labrador'eko ferirako, zer?
- Bost barril aizkoraz beteta eta beste bost aistoz; guz-
tiak galtzairuzkoak.

Gurdi bat dakarre ezpata eta lantzaz gañezka; gal^l-lean, berrogei arkabuz, 18 kañoientzako polbora eta burni-
bolak; izan ere, "corsoa" dabil itsasoan, laterrien baimene-
kin dabilzanak; Ingalaterra aldetik, batez be. Zenbat gau-
za bear dabezan ontzi batek zortzi illabete arrantzan egite-
ko! Okelea faltako danean, makallaua arrapatu bear, ala
bale-aragia jan. Arraiñentzako aparejuak beti izaten doguz
barruan. Argi egiteko argizaria eramaten dogu asieran;
gero, bale-koipea bezelakorik ez dago. Barrilleruak milla
barril prestatu dauz San Pedro ontzizarako. Asko doaz bete-
ta; baña, ustu alaz, koipez osatuko dira.

* * *

Iru mastako ontzi ederra da. Bi lenengo mastak iru oial
dabez bakoitzak, laukiak; atzekoa oial luzanga bat. Kara-
bela da. Galeoia aztunago eta indartsuagoa; baña, euskal
arrantzaleak maiteago dua ariñagoa dan karabela. Errespe-
toko oialak ere bear dira; ausi be egiten dira-ta. Berdin txi-
kotak eta aingurak: biñaka. Arotzak bere lanak, istupatzea
eta pikia ematea, egiñak dauz; baña, andik onuntz irtetera-
koan, berriro egingo dau lan on eta orregatik dakarz istu-
pa eta pikia...

Eguna eldu da. Martxoaren amabosta, aste bat udabe-
rrirako. Ille bete bearko dabe Bermio'tik Labrador'era eta
ordurako izotza urtuten doia. Argiña falta zan eta or nun
datorren presaka kare, ladrillu, tella... Bai, ba; labeak erai-
ki bear koipea urtutzeko; txabolak jaso legorrekoiatzat eta
koipe-barrillak gordetzeko... Juan Praixku beti azken.
Begirakun zorrotza bota deutso kapitanak.

- Askatu txikotak eta txalupak uretara.

Bost txalupa, eta sei gizon bakoitzeko arraunian, San
Pedro itxas-ontzia kaitik atarateko. Zabaldu dituz bere ego
zuriak, bost txalupek aurretik artun eta, atoian, kanpora
daramate. An gelditu da tente eta zuri, txalupak jasota,
aizearen zai. Kapitan au abilla da edozein aize aprobetxa-
tzeko; baña, zorionekoak, gaur aizea popatik dabil.

Baruko txo pozik dago: -Amalau urte mando bete
dodaz eta Ternua'ra narama nere aita kapitanak. Neu be
egunen batean kapitan izango naz.

An gelditu zako ama itxas-ertzean begiak malkoz: -
Agur, semetxo, izotzetatik zeure burua gorde. Jantzi ^{oñe}-
tan artillezko galtrerdi zuriak eta euritarako zirazko kapu-
saia.

Senarra aldentzearekin oituta dago; baña, orain bere
lenengo semetxo ederraren berri zortzi illabeteetan ez
jakieak, larritzen dio biotza. -Bera pozarren dabil; aitare-
kin joateak arrotzen dio burua eta ez dau ezeren kezkarik;
baña, neuk neurea daukat korapillaturik eta biotza zulatu-
rik. Noiz ikusiko ete dabe neure begiok ontzi eder on buel-
tan etorten!

Ekin deutso aizeak popatik eta tximistak artuta galdu da
itxaso urdiñean ontzi zuria.

- Agur, agur, agur!

* * *

Bidean Pedrotxo zorutzen, noiz elduko Labrador'eko
ondartzara... Atlantik-itxaso batetik bestera egin dabe epe
bakar batean. Cansó'ra eldu dira, San Lorenzo kolko zaba-
laren ateetara; emen, Ama Birjiña'ri eskerrak ematea da.
Erri euskaldun guztietako ontziak alkartu dira. Ankak
luzatzeko, egun bateko atsedena; emendik ondartzatza guz-
tietara zabalduko dira: Ternua. Kanada, Labrador... Guz-
tiak dagoz irrikatzen bale arrantza noiz asiko. Mugara eldu
orduko, ikusi dabez bidean; asiera emateko, ordea, lenen-
go lana ondartzatza bat billatzea da. Bertan, piñu-enbor luze
batean, San Pedro ontziaren ikurrar imiñiko dabe. Ez da
beste iñor ondartzatza orretan sartungo. Kapitanak: -Joan dan
urteko ondartzatza ez zan txarra eta an agertuko gara ikusten.

Aske zegoen oraindik. Legorrekoiak txabolak eta labeak

jaso; beste guztiek itxasorako prestatu. Inguru artako indioek ontzia eta legorrekolana ikustean, emen datoz ondartzara. Udaberriak berez dakar poza eta alaitasuna, batez be, onelako elur-tokietan; baña, udaberri oneri euskaldunek ematen deutse berezitasun bat, gauza pozgarri asko ekartzen dabezelako indioekin egiten daben feri onetara. Negu guziko kastor-larruakin datoz indioek; euskaldunek, berriz, galtzairuzko aizkora eta aisto zoragarriak. Auenak arrizkoak dira. Gañera, sagardo-barrillak eta arto zati gozoak. Indioek zorutzen daude eta euskaldunek kastor-larru pilloak sartu dabez barrura. Euskalerrira gauza asko eramaten dira emendik ara: bale-koipa argitarako, bale-bizarrak aistokirtenak eta abanikoak egiteko, kastor-larruak, makail-laua...

Indio taldeko bat euskaldunei laguntzen gelditu da, jatekoen truke. Feria amaituta, ondartzan gelditu dira suaren inguruan; sagardoak mozkortu ditu eta an ibilli dira zarataka gau guztian.

* * *

Egun sentian, argi nabarrear, asi da ontzia zabaleruntz, bale billa. Masta-gañeko otzaran, Pedrotxo dago begi-luze, eta bat-batean ekin dio: -Balea estriborretik! Kapitanak, lemari oratu eta imiñi dau ontzia baleari begira. Aurreratu dira bi milla ingururarte. Aingura bota eta oialak jetxi. Lau txalupak udetara eta lau patro: kapitana, pillotua, maixua eta kontramaixua, bakoitza bore txalupan. Tsotarteko sei gizon arraunetan eta bbrankan, zutunik, arpoilaria arpoia eskuan eta estatxa ontzi batean; soka arpoietik kabrestanteara doa, an bueltatxu bat emon frenatzeko, eta emendik estatxara. Balea, arpoia soñean dabenean, tiraka asiko da eta kabrestantearan lana auxe da: txikota largatzen danean, kabrestantetik pasa bear dau, eta an pasatzea zaildu; geiegi estutzen ba'da, soka berotu leike eta orduan ura bota, ostuteko.

Txalupok aldan ixillenik doaz baleari lau aizeetatik erasoteko. Kontramaixuen arpoilariak sartun deutso lenengo eta bigarren arpoia baleari. Balea preso dago, baña ez ilda. Sartun da itxas-barrura. Soka larga deutse kabrestantetik zear... Irten dau amasa artzeko eta txalupa darama aidean. Nekatuko da. Orduan asiko da odol-ataratze lana: sangraderak sartu eta atara. Guztien lana izango da. Odol aundiak diranean (gibel edo biotz ingurukoak), arin menperatzen da balea; odol-txikiak diranean, berriz, ez da lan erreza; buztana aizkora bereziz ebaitzeraiño burrukatu bear izaten da orduan. Au odol aundietan ustu da; eldu buztanetik eta ontziari aldamenean lotu, geroago ondartzara eramateko. An izango da leorrekoen egintza, bale osoa koipe biurtu arte...

Ondo baño obeto emon deutse asiera kanpañari. Bateri segi, bestearekin uts egin, orixe izango da oraingo eginbe arra; baña, emengo balea, sardan dabillena da, orregaitik imiñi deutsoe euskaldunek izen au: Sardako Balea...

Barrillak ustu, barrillak bete. Barril guztietan koipea, uraren ordez, sagardoaren ordez, jakien ordez... Etenik gabeko lana. Pedrotxo eta Xeastian, 14 eta 16 urte, alkarrekin lanean: aste bete masta gañeko otzaran, beste bat legorrekoie laguntzen. Zoratzen dabilta, alkarrekin leian...

* * *

Udarako eguzki gordiña moteltzen asita dago. Ipar-aldeko txoriak, kurrilloak eta antzarrak, egoalderuntz doaz mariñelai bidea erakusten... Euskalerriko usaiña andik dator... Laister, udazkena bukatu orduko, etxeruntz, itxasoak izoztu baño leen. Loak artzen dauana, amen gelditzen da izoztuta betirako. Berrogei barril palta zaguz; baña, ez dakit beteko doguzen; kapitana zuurra d eta ez dau nai jendea arriskuan imiñi...

Gaur, ordea, okerren bat gertatu da, Indio talde aundi bat agertu da ondartzako labeen inguruan garraxika eta aizkorak eskuetan dabezela... Eta, ez dabez ba, zortzi gizon euskaldun bertan il...! Pedrotxo, berriz, euskaldunekin alogeran zagozen indioek artun eta basoan izkutatu dabe.

Ani-ta-zur gaude guztiok zer pentsa eta zer esan ez dakigula... Kapitanak arkabuzak atara dauz eta bost txalopetan berrogeita amalau gizon joan gara legorrera Pedrotx'ren billa... Ez alperrik! Txabolak erre, labeak bota eta koipeak ustu. Mutillaren aztarnik iñun be ez... Ez dira urrunera joan; zaratak entzuten dira eta emen izango dira berriro laister... Kapitanak ordena eman du ontzira biurtzeko. Emen ez dago ezer egiterik. Berreun baño geiago dira, euren makoak eskuetan dituztela eta aizkorark gerrian... Gorputzak jaso, gero itxasoari emoteko, eta oialak mastan gora. Bagoaz beste ondartzara batera, ontzia istupatu eta pikia emoteko... Kapitanaren begiak ez dabe malkorik; biotza dauka erdibi. Ez dakigu zer zoro-aldi emon deuten, leenago ain lagun genduzen indioei... Barkua istupatu ondoren, Cansó'ra, andik Atlantik'ari saltoa emoteko. Emen jakin dogu, geuri gertutakoa boste euskaldunei be gerta jakela, Labrador'en ebiltzenei.

Zergaitik? galdetzen dau jendeak.

Argitasuna emon dabe: Labrador'eko ifar-aldetik etxera abiatu diranean, bale-ontzi bateko euskaldunek, bertako indioen buruzagiari eamztea ostu deutse. Sekulan orrelako astakeririk!

* * *

Gertakizun onek emon eutson aisera eun urteko Labrador'eko indioen eta euskaldunen arteko burrukari. Pedrotxo'ren berririk ez zan sekula geiago izan. An bertan esatera au dago: euskaldun bat izan zala eskimalen aita. Agian, Pedrotxo?

Matxikako muturrean ez da jenderik palta etorreraren zai. Goiz batean, berri pozgarria: "An dator San Pedro ontzia". Irten dute emazte eta ama guztiak ongietorria emoteko; baña, ixilik datoz mariñelak. Okerren bat bada. Andre Joxepa'k, kapitanaren emazteak, biotza urduri... Zer gertatu ote da Labrador'eko itxasoetan!

Zer? galdetzen dute emazteki guztiek, zer?

- Zortzi gizon eta Pedrotxo galdu dirala.

Ango negar-sotiñak! Bizirako diranak alkarri lotuta, bakoitza bore etxera. Aurten festaren ordez, ilkanpai-otsa. Etxeberri'ren bertsoak, gaur be, egi biurtu:

"Biziarengatik arriskatzen dugu bizia".